

ผนวก ช

ข้อมูลผู้นำ

1. ความหมายของกลุ่มน้ำ

พื้นที่กลุ่มน้ำ หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่ครอบคลุมลำน้ำธรรมชาติตอนใดตอนหนึ่งเหนือจุดที่กำหนดในลำน้ำนั้น ทำหน้าที่เป็นแหล่งรวมน้ำทั้งที่ไหลลงมาบนผิวดินและที่ซึมออกจากดินให้ระบายลงสู่ลำน้ำ และไหลไปยังจุดที่กำหนด พื้นที่กลุ่มน้ำจึงเปรียบเสมือนหลังคาบ้านรองรับน้ำฝนและลำเลียงน้ำลงสู่รางน้ำเพื่อให้ไหลลงสู่ภาชนะเก็บกัก (ปราโมทย์ ไม้กัลด, 2539)

2. การแบ่งกลุ่มน้ำหลักและกลุ่มน้ำย่อย

สถาบันอุทกวิทยาแห่งชาติ โดยคณะอนุกรรมการจัดทำมาตรฐานข้อมูล ได้ดำเนินการกำหนดขอบเขตกลุ่มน้ำ (Watershed Boundary) โดยอาศัยแผนที่ขนาดมาตราส่วน 1:500,000 และแม่น้ำสายหลักหรือลักษณะของพื้นที่เป็นหลักในการกำหนด ขอบเขตกลุ่มน้ำรวมทั้งเป็นหลักในการเรียกชื่อกลุ่มน้ำ ซึ่งได้กำหนดกลุ่มน้ำหลักของประเทศไทยออกเป็น 25 กลุ่มน้ำ ในแต่ละกลุ่มน้ำหลัก ยังแบ่งออกเป็นกลุ่มน้ำสาขา ซึ่งนับรวมจำนวนทั้งหมดเป็น 256 กลุ่มน้ำสาขา

เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มน้ำ พบว่า กลุ่มน้ำที่มีขนาดเล็กมีพื้นที่กลุ่มน้ำไม่ถึง 5,000 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ โตนเลสาบและ กลุ่มน้ำปัตตานี กลุ่มน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดได้แก่ กลุ่มน้ำมูล ซึ่งมีพื้นที่กลุ่มน้ำประมาณ 69,700 ตารางกิโลเมตร

3. การกำหนดชั้นคุณภาพกลุ่มน้ำ

ในปัจจุบันได้มีการกำหนดชั้นคุณภาพกลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศไทย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่กลุ่มน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดชั้นคุณภาพของกลุ่มน้ำได้กำหนดจากปัจจัยด้านกายภาพ ซึ่งมีผลต่อกระบวนการทางอุทกวิทยาและมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก รวม 6 ประการ คือ

- (1) สภาพภูมิประเทศ
- (2) ระดับความลาดชัน
- (3) ความสูงจากระดับน้ำทะเล
- (4) ลักษณะทางธรณีวิทยา
- (5) ลักษณะทางปฐพีวิทยา
- (6) สภาพป่าไม้ที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน

พื้นที่ทั้งหมดของกลุ่มน้ำถูกจำแนกออกเป็น 5 ระดับชั้นคุณภาพตามลำดับ
ความสำคัญในการควบคุมระบบนิเวศน์ของกลุ่มน้ำ

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่ควรจะต้องสงวนรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำ
ลำธารโดยเฉพาะ เนื่องจากมี ลักษณะและสมบัติที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการ
เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง แบ่งออกเป็น 2 ระดับชั้นย่อย คือ

ก. พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เอ หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ที่ยังคงมีสภาพป่าสมบูรณ์
ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่ง จำเป็นต้องสงวนรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารและเป็น
ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ

ข. พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 บี หมายถึง พื้นที่ในลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ซึ่งสภาพป่าส่วนใหญ่ใน
พื้นที่ได้ถูกทำลาย ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาการใช้ที่ดินรูปแบบอื่น ก่อน
หน้าปี พ.ศ. 2525

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่
คำนวณได้จากสมการอยู่ระหว่าง 1.5 ถึงน้อยกว่า 2.21 โดยลักษณะทั่วไปมีคุณภาพเหมาะสมต่อ
การเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมา และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการที่สำคัญได้ เช่น
การทำเหมืองแร่ เป็นต้น

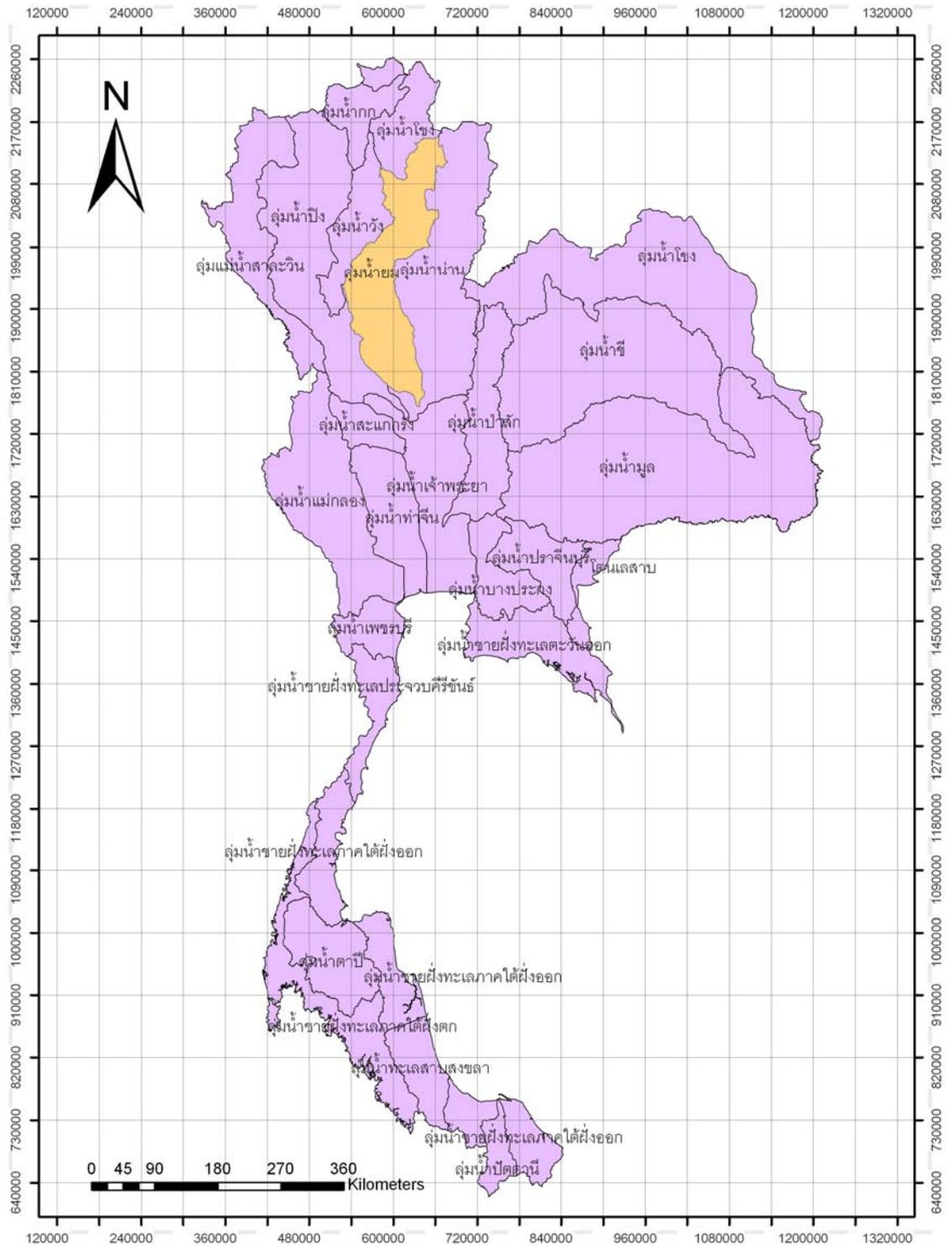
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่
คำนวณได้จากสมการอยู่ระหว่าง 2.21 ถึงน้อยกว่า 3.20 และพื้นที่โดยทั่วไปสามารถที่ใช้ประโยชน์
ได้ทั้งกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และปลูกพืชกิจกรรมประเภทไม้ยืนต้น

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่
คำนวณได้จากสมการอยู่ระหว่าง 3.20 ถึงน้อยกว่า 3.99 และสภาพป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่ใช้
ประโยชน์เพื่อกิจการพืชไร่เป็นส่วนมาก

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ
มากกว่า 3.99 ขึ้นไป ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ราบหรือที่ลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย และส่วน
ใหญ่ ป่าไม้ได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะทำนา และกิจการอื่นๆ
ไปแล้ว

ตาราง ข.1 กลุ่มน้ำหลัก 25 กลุ่มน้ำของประเทศไทย

รหัสและชื่อกลุ่มน้ำ	พื้นที่กลุ่มน้ำ (ตร.กม.)
1. สาละวิน	17,920
2. โขง	57,422
3. กก	7,895
4. ชี	49,477
5. มูล	69,700
6. ปิง	33,898
7. วัง	10,791
8. ยม	23,616
9. น่าน	34,330
10. เจ้าพระยา	20,125
11. สะแกกรัง	5,191
12. ป่าสัก	16,292
13. ท่าจีน	13,682
14. แม่กลอง	30,837
15. ปราณบุรี	10,481
16. บางปะกง	7,978
17. โตนเลสาบ	4,150
18. ชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ตะวันออก	13,830
19. เพชรบุรี	5,603
20. ชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ตะวันตก	6,745
21. ภาคใต้ฝั่งตะวันออก	26,353
22. ตาปี	12,225
23. ทะเลสาบสงขลา	8,495
24. ปัตตานี	3,858
25. ภาคใต้ฝั่งตะวันตก	21,172
รวมพื้นที่กลุ่มน้ำทั้งหมด	512,066

ภาพที่ ๑.1 ที่ตั้งและขอบเขต 25 ลุ่มน้ำในประเทศไทย